

6.2.2. Obiective operaționale

Obiectivele operaționale sunt foarte concrete, formulate în termeni de schimbări comportamentale, finalitățile educaționale cu cel mai redus grad de generalitate, care se obțin prin derivarea celor intermediare, cu grad mai ridicat de generalitate. Ele se ating pe termen scurt, în situații specifice de instruire, învățare și formare. Formularea obiectivelor în termeni de comportament este justificată și necesară, întrucât comportamentele pot fi observate direct, analizate, grupate, clasificate și evaluate în mod obiectiv. Obiectivele operaționale se formulează pentru activitățile educaționale desfășurate la micronivel pedagogic, într-un mod concret, precis, univoc, prin specificarea comportamentelor observabile și măsurabile care se așteaptă de la educabili/formabili pe parcursul și la finele activităților didactice. Formularea clară și concretă a obiectivelor operaționale face ca acestea să constituie reperele didactice ale activităților instructiv-educative realizate la micronivel educațional ; în funcție de ele se realizează proiectarea, organizarea, conducerea, evaluarea și reglarea activităților instructiv-educative determinate și concrete realizate la micronivel educațional (Bocoș [coord.], Răduț-Taciu, Stan, 2018).

Elementele constitutive ale obiectivelor operaționale sunt :

- 1) *Descrierea comportamentului observabil al formabilului*, a performanței standard/minime așteptate pe parcursul și la finalul activității de instruire/formare ; această descriere se realizează cu ajutorul „verbelor concrete”/„verbelor de acțiune”/„verbelor-acțiuni”, evitându-se verbele cu spectru larg, de tipul „a cunoaște”, „a ști”, „a înțelege”, „a asimila”, „a aprecia” etc., considerate de Viviane și Gilbert de Landsheere (1979) „verbe intelectualiste”, susceptibile de a conduce la interpretări variate și de a provoca dezacorduri.
- 2) *Precizarea condițiilor de producere și manifestare a comportamentului* – descrierea concretă și contextualizată a condițiilor didactice în care formabilii vor demonstra că au dobândit performanța preconizată standard/minimă (respectiv schimbarea calitativă sau cantitativă dorită) prin : configurarea situației de învățare, în special pe dimensiunea ei metodologică ; prezentarea ariilor și elementelor de conținut vehiculate ; oferirea de instrucțiuni ; precizarea materialelor didactice, a mijloacelor de învățământ utilizate etc.
- 3) *Precizarea criteriilor și standardelor de performanță care vor fi utilizate în evaluare* – indicatorii și exigențele care țin de acceptarea performanței standard/minime, care pot fi valorificați în explicitarea concretă și precisă a schimbărilor dorite și prefigurate prin respectivul obiectiv operațional.

Considerăm utile câteva precizări generale referitoare la obiectivele operaționale, la formularea lor și la statutul lor pedagogic (Bocoș, Jucan, 2019a) :

- se referă la educabil/formabil, condensează și descriu ceea ce urmează să știe și/sau să facă acesta, respectiv performanța pe care acesta trebuie să o dovedească, *pe parcursul sau la finele* unei secvențe de instruire, învățare sau formare ;
- se referă la *modificările evolutive calitative și cantitative* ale performanțelor și competențelor educabililor/formabililor, la noile achiziții ale acestora (de exemplu : noi cunoștințe, noi operațiuni mintale sau practice/materiale, noi acțiuni, noi capacități și competențe intelectuale sau practice etc.) ;

- se formulează în termeni de *produs al învățării*, prin precizarea a ceea ce trebuie să demonstreze educabilul/formabilul că știe sau știe să facă, și nu în termeni de proces de învățare (deci nu prezentând demersurile pe care trebuie să le întreprindă educabilul/formabilul pentru a ajunge la un rezultat) ;
- nu se confundă cu conținutul, cu ideile principale studiate ;
- nu se confundă cu evenimentele instruirii ;
- se referă strict la activitatea educabililor/formabililor (dar nu se confundă cu activitatea efectivă, ci exprimă ce trebuie să știe și să facă), nu se referă la activitatea educatorilor/formatorilor ;
- nu se confundă cu mijloacele de realizare a activităților instructiv-educative și de formare ;
- nu se confundă cu scopurile, care sunt mai generale și nu se pot realiza într-o singură activitate didactică.

Principalele caracteristici ale obiectivelor operaționale sunt (Iosifescu [coord.], Dogaru, Dragomir, Novak, 2013, p. 23) :

- *Concretețe* : sunt ușor de identificat.
- *Pertinență* : adecvare situațională.
- *Oportunitate* : adecvare temporală (acțiunea respectivă se desfășoară la momentul potrivit).
- *Realizabilitate* : adecvare la posibilitățile reale ale celui/celor care inițiază acțiunea – în cazul nostru : formatorul.
- *Măsurabilitate* : ușor de evaluat cu instrumente cantitative și calitative.

Analiza unor exemple de finalități (scopuri, obiective, obiective generale și obiective specifice) ale unor programe de formare :

EXEMPLUL 1

Proiectul POCU „Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți” (CRED), derulat la nivel național de Ministerul Educației, cod SMIS 2014+:118327 (<https://www.educred.ro/eu-sunt-cred/obiectivele-cred/>).

Obiectiv general (OG):

Prevenirea părăsirii timpurii a școlii, prin măsuri sistemice de aplicare inovativă și sustenabilă a noului curriculum național, urmărind creșterea accesului la experiențe de învățare de calitate ale elevilor din învățământul preuniversitar primar și gimnazial.

Obiectivul specific 3 (OS 3):

Abilitarea curriculară a 55.000 de cadre didactice din învățământul primar și gimnazial pentru o abordare metodologică centrată pe competențe-cheie, în acord cu noul curriculum și adaptarea activităților de învățare la nevoile specifice ale fiecărui elev, inclusiv ale celor aflați în risc de abandon școlar.

EXEMPLUL 2

Proiectul „Calitate, inovare, comunicare în sistemul de formare continuă a didacticienilor în învățământul superior” – POSDRU/87/1.3/S/63709, derulat la nivel național de Ministerul Educației în parteneriat cu Universitatea Politehnica din București și alte cinci universități din țară (<http://www.dppd.upb.ro/Calitate-inovare-comunicare-in-sistemul-de-formare-continua-a-didacticienilor-din-invatamantul-superior/>).

Obiectiv general (OG):

Dezvoltarea sistemului de formare continuă a cadrelor didactice care predau didactica specialității și coordonează practica pedagogică în învățământul superior, pentru asigurarea unei formări inițiale de calitate a studenților viitori profesori.

Obiectivul specific 1 (OS 1):

Adaptarea formării continue a cadrelor didactice universitare care predau didactica specialității și coordonează practica pedagogică la nevoile reale identificate la nivelul sistemului educațional – proiectarea programului de formare.

Obiectivul specific 2 (OS 2):

Dezvoltarea competențelor profesionale pentru 1500 de cadre didactice din învățământul superior care predau sau pot preda didactica specialității și coordonează sau pot coordona practica pedagogică – derularea programului de formare.

Obiectivul specific 3 (OS 3):

Crearea unei rețele naționale de specialiști în științele educației prin înființarea de centre de resurse și cabinete de didactică.

Obiectivul specific 4 (OS 4):

Sensibilizarea cadrelor didactice universitare cu privire la importanța formării inițiale și continue a cadrelor didactice – academii de vară și conferințe de didactică.

EXEMPLUL 3

Proiectul POCU „Profesori inovatori – studenți antreprenori! (PISA)”, derulat de Universitatea Politehnica din București în parteneriat cu Universitatea din Pitești, contract de finanțare nr. POCU/379/6/21, încheiat cu Ministerul Fondurilor Europene în calitate de Autoritate de Management pentru POCU (<https://pisa.upb.ro/>).

Obiectiv general (OG):

Creșterea accesului și participării la educația universitară și a atractivității ofertelor educaționale la nivelul universităților partenere, prin furnizarea de programe antreprenoriale, remediale, servicii de consiliere și orientare profesională și acordarea de burse pentru 420 de studenți din medii dezavantajate, prin îmbunătățirea competențelor profesionale pentru 75 de cadre didactice, prin dezvoltarea a trei oferte educaționale inovatoare și corelate cu piața muncii, precum și prin activități de conștientizare pentru 50 de elevi din medii defavorizate.

Obiectivul specific 3 (OS 3):

Îmbunătățirea competențelor profesionale pentru 75 de cadre didactice din învățământul superior, angajați ai Universității din Pitești, prin dezvoltarea și furnizarea unui program de perfecționare cu scopul de a utiliza conținutul educațional inovator și resursele de învățare moderne și flexibile, în vederea creșterii atractivității ofertei educaționale, care va contribui la reducerea ratei de abandon a studiilor de învățământ terțiar universitar.

EXEMPLUL 4

Proiectul „De la debut la succes – program național de mentorat de inserție profesională a cadrelor didactice” – POSDRU/57/1.3/S/36525, derulat la nivel național de Ministerul Educației în parteneriat cu Universitatea Politehnica din București și alte organisme.

Scop:

Programul urmărește pregătirea teoretică și practică a mentorilor în vederea monitorizării și consilierii profesorilor debutanți, pentru o integrare socioprofesională cât mai eficientă, respectiv pentru facilitarea dezvoltării lor profesionale și personale.

Obiective:

- Inițierea profesorilor mentori în exersarea rolului de model pentru profesori debutanți prin calitatea prestației didactice și prin conștientizarea responsabilității funcției.
- Pregătirea profesorilor mentori pentru a îndruma activitatea cadrelor didactice debutante, pentru a oferi consultanță curriculară, asistență psihopedagogică și didactică și pentru a oferi și primi feedback constructiv în consilierea și evaluarea profesorilor debutanți.
- Exersarea și dezvoltarea competențelor transversale: competențele psihosociale de interrelaționare, de comunicare interpersonală și intrapersonală, competențe manageriale, de colaborare, de cooperare și de lucru în echipă, de empatizare, competența de a lua decizii, autonomia intelectuală.
- Exersarea noilor tehnologii de informare și comunicare utilizabile în activitățile de mentorat.

6.2.3. Paradigma competenței și formularea finalităților educaționale

Așa cum am arătat în subcapitolul 5.3 (la punctele „Paradigma curriculară” și „Modelul curricular adoptat – modelul abordării prin competențe”), în prezent, în programele și activitățile de formare se promovează paradigma competenței. Modelul abordării prin competențe este recomandat de specialiști, întrucât competențele sunt achiziții integrate, care, pentru că sunt formate din componente (cunoștințe, abilități și atitudini) care se sprijină și se potențează reciproc, răspund în mod dezirabil, aplicat și pragmatic cerințelor profesionale, actuale și de perspectivă ale cadrelor didactice. Modelul abordării prin competențe este subordonat paradigmei competenței și este recomandat în documentele legislative internaționale, europene și românești. Astfel, amintim OMECTS nr. 5561/2011 pentru aprobarea Metodologiei privind formarea continuă a personalului din învățământul preuniversitar, cu completările și modificările ulterioare, care statuează, în manieră explicită, întemeierea formării continue a personalului didactic pe modelul abordării prin competențe.

Valorificarea competențelor în formularea finalităților programelor de formare este argumentată prin caracterul lor de achiziții integrate, prin structura lor și prin funcțiile pe care le dețin, aspecte la care ne-am referit în subcapitolul 1.1.

Competențele sunt achiziții integrate, formate din cunoștințe, abilități și atitudini, care se sprijină și se potențează reciproc.

Competențele au o structură deschisă, care integrează resursele pragmatice ale achizițiilor persoanei, valorificate în contexte cunoscute sau noi și care asigură interdependența dinamică și funcțională dintre:

- a) resursele disponibile – cunoștințe, abilități, atitudini;
- b) contextul situațional, care necesită valorificarea resurselor în forma lor existentă sau reorganizarea lor.

Funcția competențelor constă în valorificarea achizițiilor dobândite, în contexte situaționale diverse, pe termen mediu și lung.

În continuare, oferim exemple de formulare a competențelor unor programe de formare continuă a cadrelor didactice, raportându-ne la proiecte de succes în cadrul cărora au fost propuse, validate de Ministerul Educației :

EXEMPLUL 1

Proiectul „De la debut la succes – program național de mentorat de inserție profesională a cadrelor didactice” – POSDRU/57/1.3/S/36525, derulat la nivel național de Ministerul Educației în parteneriat cu Universitatea Politehnica din București și alte organisme, a vizat un sistem integrat de competențe generale și specifice, după cum urmează:

A. *Competențe generale:*

1. Competențe metodologice;
2. Competențe de comunicare și relaționare;
3. Competențe de evaluare a elevilor;
4. Competențe psihosociale;
5. Competențe tehnice și tehnologice;
6. Competențe de management al carierei.

B. *Competențe specifice – derivate din competențele generale:*

1. *Competențe metodologice:* utilizarea adecvată a teoriilor și conceptelor din științele educației, în viziune modernă, integratoare, sistemică și incluzivă; aplicarea conceptelor și teoriilor moderne în direcția formării capacităților de cunoaștere; utilizarea de strategii și metode de predare – învățare adecvate particularităților de grup și individuale ale elevilor, scopului și tipului lecției ș.a.
2. *Competențe de comunicare și relaționare:* stăpânirea operațională a teoriilor moderne ale comunicării și a conceptelor specifice (orizontală/verticală; complexă, totală, multiplă; diversificată și specifică); accesarea diferitelor surse de informare în scopul documentării, inclusiv a facilităților oferite de computer; realizarea unor proiecte comune și a unor parteneriate educaționale școală – familie – comunitate cu finalitate educativă ș.a.
3. *Competențe de evaluare a elevilor:* proiectarea evaluării: faze, forme, tipuri, în conformitate cu paradigmele și orientările moderne din teoria și practica evaluării didactice; utilizarea combinată a strategiilor de evaluare individuală și de grup în vederea creșterii obiectivității demersului evaluativ ș.a.
4. *Competențe psihosociale:* valorificarea strategiilor, metodelor și tehnicilor de cunoaștere, activizare, sprijinire cognitivă și metacognitivă a elevilor; asumarea responsabilității a rolului social al profesorului la nivel instituțional, la nivelul comunității profesionale și, în general, la nivelul comunității; colaborarea cu părinții și comunitatea în scopul realizării unui parteneriat autentic în educație ș.a.
5. *Competențe tehnice și tehnologice:* utilizarea computerului și a facilităților acestuia, precum și a softurilor educaționale în procesul instructiv-educativ; exersarea schemei de acțiune în vederea dobândirii și perfecționării deprinderilor practice.
6. *Competențe de management al carierei:* utilizarea metodelor și tehnicilor de auto-cunoaștere și de autocontrol psihocomportamental; asumarea integrală a diferitelor roluri cu implicații docimologice – examinator, examinat, concurent, supraveghetor etc.; manifestarea deschiderii față de cerințele novatoare necesare (auto)dezvoltării profesionale ș.a.

EXEMPLUL 2

Proiectul „Formarea cadrelor didactice în domeniul evaluării competențelor profesionale” – POSDRU/57/1.3/S/30768, adresat, de asemenea, profesorilor din învățământul preuniversitar și acreditat de Ministerul Educației (<http://evaluarecompetente.tvet.ro/>):

A. *Competențe generale:*

- formarea/dezvoltarea competenței de adaptare rapidă la schimbările de natură socială;
- dezvoltarea competenței de asumare responsabilă a rolului social al cadrului didactic;
- dezvoltarea competenței de asimilare a cunoștințelor de tip organizațional;
- dezvoltarea competenței de adaptare a strategiei naționale a procesului educațional la programele de dezvoltare la nivel local;
- formarea/dezvoltarea competenței de analiză reflexivă a propriei activități;
- dezvoltarea competenței de utilizare a limbajului specific derulării programelor de formare.

B. *Competențe specifice:*

- formarea/dezvoltarea competențelor de realizare a monitorizării interne a evaluării de competențe;
- formarea/dezvoltarea competențelor de realizare a monitorizării externe a evaluării de competențe;
- formarea/dezvoltarea competențelor de proiectare a programului de formare;
- formarea/dezvoltarea competențelor de organizare a programelor și a stagiilor de formare;
- formarea/dezvoltarea competențelor de pregătire a formării;
- formarea/dezvoltarea competențelor de aplicare a metodelor și tehnicilor de formare și realizare a formării;
- formarea/dezvoltarea competențelor de evaluare a persoanelor formate;
- formarea/dezvoltarea competențelor de evaluare, revizuire și asigurare a calității programului și a stagiilor de formare (http://evaluarecompetente.tvet.ro/Anexe/conferinta_lansare/D07_Prezentare_program_formare_D_Otulescu.pdf).

6.3. Conținuturile curriculare ale programelor de formare

În viziune modernă, la toate nivelurile, conținuturile curriculare/instructiv-educative reprezintă o componentă a curriculumului, un vector al acestuia, astfel că nu pot fi analizate ca entitate distinctă, ci numai într-un ansamblu de relații sistemice cu celelalte componente ale curriculumului; acestea concură la transformarea aspectelor informative din conținuturi în influențe formative necesare dezvoltării profesionale, personale și sociale. Se folosește sintagma „conținuturi instructiv-educative” întrucât acestea implică și sistemele de determinare și generare de abilități, atitudini, competențe, mijloace de dobândire a achizițiilor, astfel încât să se realizeze, în același timp, demersuri cu valențe informative și formative.

În general, conținuturile curriculare reunesc următoarele trei componente: conceptual-teoretică/cognitivă; procedural-practică/aplicativă; atitudinal-comportamentală. Între valorile promovate în cunoaștere, categoriile de conținuturi curriculare, cunoaștere, competențe și obiective educaționale se stabilesc corespondențele tipologice evidențiate de noi în tabelul 6.1: